

Nehc'ul Belağa'da Hitabenin Rolü

<"xml encoding="UTF-8?">

Nehc'ul Belağa'da Hitabenin Rolü

Ebu'l Kasım Haz'ali

Müminlerin Emiri Ali (a. s) şöyle buyurmuştur: "ve şüphesiz ki biz sözün emirleriyiz. Sözün kökleri bizde saldı ve dalları üzerimize sarktı."

Sözümüzün konusu "Nehc'ul Belağa'da hitabenin ro-lüdür. Nehc'ül Belağa değerli alim Seyyid Razi'nin içinde müminlerin emiri Ali (a. s)'ın hutbelerini, mektuplarını ve kısa sözlerini topladığı ve bu isimle adlandırdığı bir kitaptır.

Gerçekten de Müminlerin Emiri Ali (a. s)'ın bu seçilmiş sözleri, değerli ve yapıcı kelimeleri için haklı olarak seçtiği çok güzel bir isimdir. Şüphesiz ki bu günün asıl sahibi olan Müminlerin Emiri

Ali (a. s) Kur'an ve Peygamber (s. a. a)'in dengi, Müminlerin Ya'sub'u, ilmin ölçüsü, Cennet ve cehennemin paylaştırıcısı ve dinin kemale erme, nimetlerin tamamlanma ve Allah'ın İslam'ı din olarak seçme vesilesi olan bir kimsedir.

Bu kelimelerin sahibinin kutlu doğum günü münase-betiyle burada hazır bulunan tüm herkese, özellikle de dış ülkelerden gelen misafirlere tebrik arz ederim.

Bu misafirler gerçekte cehalet, baskı ve sömürgeciliğin elinden kurtulan kendi ülkelerine gelmişlerdir. Bu ülkede sadece Kur'an'ın dedikleri denmekte ve sadece Kur'an'ın beyan ettikleri tekrarlanmaktadır. Bu özgürlük ve devrim güneşinin diğer İslam ülkelerine de yansımaları, Kur'an ve ümmetin Peygamberinin bayrağı altında tüm dünyadaki insanların gönlüne oturmasını diliyorum.

Konuşmamın konusu hitabedir, hitabe; bir tür konuşma ve beyan çeşididir. İnsanların dünyadaki diğer varlıklardan en önemli ayırımı beyan nimetidir. Beyan bir beyinden bir beyine düşüncelerin geçiş yoludur. Bazen bu beyan sıradan bir beyandır, tıpkı insanların ihtiyaçlarını, fikirlerini ve seçkin duygularını beyan ettikleri sıradan konuşmalar gibi. Burada önemli olan konu düşüncenin intikalidir. Ama bazen bunun yanı sıra bir takım duygular da muhatabına intikal

etmektedir. Bu ikinci tür beyan hakların beyanı ve kanunların yazılımı makamında olan bir beyandır.

Bu beyan türünde açıklamalar oldukça ince elenip sık dokunulmakta ve tüm sınıflandırmalara riayet edilmektedir. Bu makamda beyan, hakların darbe yeme-yeceği; çatışma ve sürtüşmelerin gerçekleşmeyeceği bir tarzda ifade edilmektedir. Burada artık duygu, his ve he-yecandan haber yoktur ama, hitabe gibi bir beyandır. Yani düşünce, fikir ve algıların intikaliyle muhatabın derk sahası, güçlü bir konuşmacının saldırı ve işgaline uğramakla birlikte duygu ve his iklimi üzerindeki hakimiyetini de harekete geçirmektedir.

Öyle ki muhatap cezbeye kapılmakta, kendinden geçmektedir. Çok etkilendiği için iradesiz bir şekilde sözlerin anlamının ardı sıra hareket etmektedir. Bazen de duyguları o kadar tahrik olmaktadır ki kendini tutamayarak feryat etmekte, gözyaşı dökmekte, kalbi çarpmakta ve kaybettiğini bulur gibi olmaktadır. Oysa bu söz sıradan bir şekilde eda edilmiş olsaydı sadece fikir ve idrakler intikal etmiş olacaktı. Ama şimdi duygular konuşmacının hakimiyeti altına girmiş ve muhatap adeta kendinden gelmektedir. Öyle ki zamanın geçişini ve mekanın durumunu unutmuş, belagatta güçlü bir konuma sahip olan hatibin sözünün sihrine kapılmıştır.

Müminlerin Emiri Hz.Ali (a. s)'ın Nehc'ul Belağa'sı da hitabe dalında işte böyledir. Siyaset, iktisat, İslami kültür, sosyal olaylar, mustaz'af insanların hakkını ödemek, zalimlere darbe vurmak, uyuyanları uyandırmak, iradeleri harekete geçirmek, düşüncelere inanmak hususunda öylesine bir konuşmaktadır ki muhatabını tüm güçleriyle harekete geçirmektedir.

İşte hitabe böyle bir beyandır ve Nehc'ul Belağa'nın bu hususta çok büyük ve yaratıcı bayı vardır. Bu huzur verici şifa dağıtıcı ve oldukça berrak suya ve geniş kaynağa ulaşan beyan önderleri ve söz büyükleri aciz olduklarını itiraf etmişler ve şöyle demişlerdir: "Hz. Ali (a. s)'ın bu sözleri Allah'ın sözünden aşağı yaratılmışların kelimelerinden yücedir. Ali (a. s)'ın sözleri gibi başka sözler bulunamaz."

H. 3. asrın başlarında yaşayan Cahiz adında büyük bir şahsiyetin Abdusselam Harun'un tahkik ettiği "El-Beyan ve't-Tebyin" adında bir kitabı vardır. Gençlik yıllarında bu kitabı inceleme imkanım oldu. Bu şahsın hatip bir insan ve güçlü bir yazar olduğunu gördüm. Ama buna rağmen kitabının birinci cildinde Müminlerin Emiri H.z Ali (a. s)'ın sözleri karşısında başını önüne eğmekte ve şöyle demektedir: "Allah'ın kısa sözlerine celalet elbisesini giydirdiği ve

üzerine melekut nurunun perdesini attığı bu kimse kimdir? Öyle ki manası lafzından önce zihne yan-sımaktadır. "herkesin değeri güzel gördüğü şeyledir. Ben ömrüm boyunca yaptığım bunca araştırmalara rağmen henüz böylesine sözlere rastlamadım."

Başka bir yerde Muaviye'ye isnat edilen söz hakkında feryat etmekte ve şöyle demektedir:

"Muaviye nerede züht hakkında konuşmak nerede? Muaviye nerede, ibadet hususunda konuşmak nerede? Muaviye'nin ne zaman böyle bir anlayışı olmuştur? Bu söz Ali (a. s)'ın sözüdür. Bugünde güçlü, araştırmacı ve yazar olan Taha Hüseyin gibi yazarlar Cemel olayına ve Talha ve Zübeyir gibi bir grubun şahısları görüp manayı derk etmemesi, Peygamberle bir müddet birlikte olması ve Ali (a. s)'ın karşısında yer alması olayını ele alınca sürçmüş ve şöyle demiştir:

"Bize göre Ali'nin mi veya Peygamberle şöyle veya böyle bir konuma sahip olan ve bugün Ali (a. s)'ın karşısında yer alan Talha ve Zübeyir'in mi doğru söylediğini anlamak çok zordur. Ama onlar İmam Ali (a. s)'ın şu sözünü de işitince şaşırıp kalmaktadırlar: "Sen hakkı tanımıyorsun ki ehlini tanıyasın ve batılı da tanımıyorsun ki ehlini tanıyasın." Yani; sen hak ve batılı ayırma ölçüsünü kaybetmişsin. Hak ve batılı ölçüleriyle tanıman lazım. Şahıslarla değil. Peygamber (s. a. a) ile bir kaç gün bulunmak hakkın ölçüsü olmaya kafi değildir.

Bu konuda Taha Hüseyin şöyle diyor: Allah'ın sözün-den sonra dünyada bu sözden daha güzel bir söz görmedim ve tanımadım!

Naimi Bestani şöyle diyor: Ali (a. s) sadece savaş meydanlarının kahramanı; kalp sefası, ruh temizliği ve gerçek iman sahibi bir kimse değildir; o aynı zamanda mucizemsi bir beyan üslubuna da sahiptir.

Görüldüğü gibi bizzat söz üstatlarının da itiraf ettiği üzere Hz.Ali (a. s) harikulade ve mucizemi bir beyana sa-hiptir. Sealebi'nin "Yetimet'ud-Dehr" adlı kitabında Kureyş'in en büyük şairlerinden saydığı Seyyid Razi bile İmam (a. s)'ın edebi ufukları karşısında huzu ve tevazu göstermektedir. Hz. Ali (a. s) bir yerde şöyle buyurmuştur: "Hak ve batıl...her ikisinin de ehli vardır. Batıl hükmederse bu eskiden beri böyle olmuştur. Ama hak azalırsa çoğalması umulur. Yüz çeviren her şey sonunda yönelir."

Seyyid Razi bu söz karşısında şöyle demektedir: "hiç bir dil bun beyan edemez ve hiç bir insan bu yüksek dağın zirvesine tırmanamaz. Derinliğine kimse dalamaz."

Hakeza Ali (a. s) bir yerde şöyle buyurmuştur: "İşin sonu önünüzdedir. (herkes sonunu görecektir, cennet veya cehenneme girecektir.) Sizi sevk eden/süren kıyamet (veya ölüm) de ardınızdadır. (O halde (yükünüzü) hafifletin, katılın (sizden önce gidenlere erişin.) Çünkü son gideniniz ilk gelecek kişiyi beklemektedir. (ki hep birlikte kıyamet sahnesine çıksınlar.)"

Seyyid Razi bu söz hakkında da şöyle diyor: "Bu söz de münezzeh olan Allah'ın ve Resulullah'ın sözünden sonra hangi sözle mukayese edilirse edilsin üstün gelecek ve öne geçecek bir sözdür."

İmam'ın sözü ve belagatı karşısında böylesine huzu ve tevazu gösteren kimse Seyyid Razi gibi bir şahsiyettir. Razi'yi tanımak istiyorsanız Peygamber (s. a. a)'ın kısa sözleri hakkında "el-Mecazat'un Nebeviyye" adlı eserine

Nehc'ul-Belağa 16. Hutbe

Nehc'ul Belağa 21. Hutbe

bakmanız gerekir. Böylece onun kim olduğunu ve orada ne kadar büyük söz ve hitabe gücüne sahip olduğunu gö-rürsünüz. İşte bu Seyyid Razi Hz. Ali (a. s)'ın sözlerine gelince acziyetini ve kusurunu itiraf etmekte, tevazu göstermektedir. Hitabede söylediğim gibi insan büyülen-melidir.

Bunu bizzat Peygamber buyurmuştur.

Arapların önde gelenlerinden bir kaç kişi Peygamberin huzuruna vardır. Peygamber (s. a. a) onlardan biri olan Amr bin Ehtem'den, Zeberkan adlı başka birinin adını sordu. Amr onun hakkında bir iki yüce kelime ifade etti. İtiraz edip, "Ya Resulullah benim hakkımda ihmalkarlık etti. Haslet-lerim bundan daha fazladır." diyince o şahıs bu defa onun aleyhine bir kaç cümle beyan etti. Bunun üzerine Pey-gamber (s. a. a) şöyle buyurdu: "Şüphesiz ki beyan da bir tür büyüdür."

Söylenildiği üzere Azududdevle Deylemi, veziri olan Ebu Tahir bin Bakiyye'yi dar ağacına asmalarını emretti-ğinde Ebul Hasan Envari onu methederek şu şiiri okudu. "Ey Ebu Tahir sen hem hayatta ve hem de ölümden alını dik, yüce bir insandın, o kadar yüceldin ki yanında duran halkın tümü sana ulaşmanın hediyesini beklemekteler.

Sen adeta dar ağacı minberinin üstünde bulunan bir hatipsin ve hepsi senin namazını beklemektedir. Yer yüzü senin yüce bedenine dar gelir. Feza seni içine almalıdır. Sana kefen bulmak olmaz, rüzgar zerrelere senin için kefen örmelidir. Neden dar ağacına asılmayasın ki?

Sen musibetleri, zorlukları, yetimlerin gözyaşını, dulların fer-yadını ve borçluların borcunu ortadan kaldırmaktasın. Sen hayatın musibetlerini katlediyordun. Ama musibetler birleşerek üzerine saldırdılar."

Ebul Hasan Envari bu sözleri deyince Ebu Tahir bin Bakiyye'nin katledilmesini emreden Azududdevle şöyle dedi: "Keşke ben dar ağacına gitseydim de bu şiir benim hakkımda söylenmiş olsaydı."

Evet işte buna "beyan da bir tür sihirdir." denir.

"darağacı"nı nitelendirerek şöyle demektedir: "Şimdiye kadar hiç bir ağacın bunca kerametlerle yaka paça olduğunu görmedim."

Ama sen ey keramet kaynağı! Ey Müminlerin emiri sen sözlerinde bir çok büyüler yarattın. Hakeza, 82. hutbenin sonunda da şöyle yazmaktadır: "Hz. Ali (a. s) bu hutbeyi bitirince bedenler titredi göz-yaşları döküldü ve kalpler çarptı." Nehc'ul Belağa'nın sahası işte böyle bir sahadır.

Lütfen Hemmam diye bilinen 184.hutbeyi okuyunuz. Hemmam Ali (a. s)'ın yetiştirdiği insanlardan biridir. Hz. Ali (a. s)'Dan muttakilerin sıfatlarını beyan etmesini is-temektedir. Hz. Ali ona, "Allah şüphesiz sakınanlarla ve iyilik yapanlarla berâberdir." kısa cümlesiyle icabet etti. Ama Hz. Ali'yi ilim şehrinin kapısı, faziletler kaynağı kur'an müfessiri, hakikatlerin hazinesi kabul eden Hemmam ondan daha fazla açıklama istedi.

Bu yüzden Hz. Ali takva sahiplerinin yüzden fazla sıfatını beyan etti. Hemmam Hz. Ali'nin bu sözlerini duyunca cansız yere serildi ve öldü. Hz. Ali (a. s) bunun üzerine de şöyle dedi. "gerçek öğüt ehline işte böyle etki eder."

İbn-i Ebil Hadid ise şöyle diyor: "bakınız fesahat nasıl da dizginlerini Hz. Ali'nin eline vermiş, kendini ona ısı-marlamıştır

Nahl suresi 128. ayet

Bakınız, belagat nasıl da kaynayan pınar gibi ellerinde akıp gitmektedir. Süphanellah bu nasıl bir

insandır."

Bu büyük beyan sahiplerinin çok önemli itiraflarıdır.

Bu makamda birazda bizzat Nehc'ul Belağa'nın feyiz dolu çeşmesinden içelim ve istifade edelim:

"Kavmin üçüncüsü başa geçince (çok yiyen develer gibi) iki yanını şişirdi; yediği ve çıkardığı yerin arasını."

Arapça ibaresinde geçen "nesil" kelimesi hayvanın kirlettiği yer, "mu'telef" kelimesi ise yediği yer anlamın-dadır. Bakınız ne kadar büyük bir belagat örneği sergile-miştir. Burada "beyne nesilihi ve mu'telefihi" cümlesinden maksat şudur: onlar hayvan gibi faydalanır ve yerler.

Demek istemektedir ki bu ümmetin alimi olan ben ilahi değerlerin beyan edicisi olmalıyım.

"ve Allah zalimlerin çatlayasıya doyarken, mazlumların açlıktan kırılmasına (mani olması) hususunda alimlerden söz almasaydı hilafet devesinin yularını sırtına atar, terk ederdim."

Sakın bir gün dahi olsa alim bir insan aç insanlardan gaflet etmemelidir. Alim insan işi gücü mal biriktirmek, şehvetlerini tatmin etmek, karnını tika basa doldurmak ve refaha ulaşmak olan kimselerden de gafil olmamalıdır. Bu alimlerin Allah ile imzaladığı bir ahittir ve bunu yapmadığı takdirde kendisini çetin günler beklemektedir.

Misafirimiz olan değerli ve aziz alimler! Nehc'ul Belağa'nın bu mesajını alıp götürün, tebliği edin ve deyin ki: Günde on milyon varil petrol üretilirken neden henüz Medine ve Mekke'de elektriğin bulunmadığı karanlık evler vardır. Neden evlatlarına yüz binlerce riyal değerinde oyuncaklar alınırken bazı çocuklar aç ve yemeksiz yaşamaktadır. Alim insan alemin derdiyle dertlenen insandır. Namaz ve hutbesiyle yetinen bir alim daha çok kitap ve kağıt için işe yarar; toplum için değil. İşte bu Hz. Ali (a. s)'in sözleridir. Hz. Ali (a. s) daha sonra Osman hakkında onun insanlara iyi davranmadığını beyan etmektedir.

Biz, toplumdaki ayıpları dile getiren cesur ve tavizsiz alimlere muhtacız. İran neden bugün başı diktir. Zira put kıran İbrahim'in soyundan büyük bir alim Allah'tan başka hiç bir şeyden korkmayarak meydana çıktı. Bir zamanlar bazı dar düşünceli insanların ağzında gevelediği bir çok hususlar bugün pratik hayata geçirilmiş durumdadır. Örneğin; "Amerika hiç bir halt işleyemez." sözü bugün artık pratik hayatta da göze çarpmaktadır. İşte bu alim Nehc'ul Belağa'yı okuyan Ali'nin evladıdır.

Bir grup Cemel'de büyük bir velvele kopardılar, Hz. Ali'nin bu konudaki şu öldürücü beyanına bir bakınız: "Onlar fıskı ektiler, hile suyu ile suladılar ve sonunda ölüm biçtiler." Basra halkı hakkında da şöyle buyurmuştur: "Sizler bir kadının ordusu oldunuz ve bir hayvana uydunuz. Kaldırı-lınca icabet ettiniz, öldürüldü kaçtınız, ahlakınız kırıcı, ahdiniz ayrılık, dininiz nifak ve suyunuz acı ve tatsızdır.

" İbn-i Ebil Hadid şöyle demektedir: Bu büyük insanın sözlerinin akışına bakınız: "Sizler bir devenin ordusu ol-dunuz, deve kaldırılınca geldiniz, boğazlanınca kaçtınız. Ahlakınız kötü, iradeniz nerede? Ahdiniz vefasızlıktır, dininiz nifaktır, suyunuz acı ve tatsızdır, ne dünyanız var ne de ahiretiniz. Sizlerin arasında bulunan kimse günahla-rının rehinidir, aranızdan giden kimse ise kurtuluşa er-miştir."

Başka bir yerde ise Seyyid Razi'nin eşsiz saydığı bir şekilde Talha ve Zübeyir'e şöyle demektedir: "Beni Hi-caz'da tanıdınız Irak'ta inkar ettiniz, sana zahir olan o şeyden seni çeviren ne?"

Sözün güzellik ve zerafetine bakınız. "Sizleri tanı-maktan çeviren şey nedir? Para mı, ev mi, bin at mı?"

Yine de hitabenin heyecan verici güzelliklerinden bah-sedelim. Hz.Ali (a. s) Muaviye'ye bir mektup yazarak şöyle dedi: "Orduma suyu kesme, onlar arasında yaşlı ve hasta olanlar var.

Hepsinin suya ihtiyacı vardır." Amr bin As Muaviye'ye şöyle dedi: "Ali bizlere suyu kesmememizi söylüyor." Muaviye şöyle dedi: "Bu bizim zafer bel-gemizdir ve Ali şuanda güçsüz düşmüştür." Amr bin As, "Ali hakkında böyle deme," dedi. Muaviye suyu kesti. Bunun üzerine Ali (a. s) bir plâtfom üzerine çıkarak şöyle dedi: "Sizden savaş yemeğini istiyorlar. Yemeklerini hazırlayın veya zilleti kabul edin ve toplumda son sıralarda yer alın, ya da dudaklarınızı Fırat suyu ile ıslatmadan önce oklarınızın ucunu bu soysuzların kanıyla suvarın, zira ölüm zillet dolu bir hayattan daha üstündür. İzzet

Nehc'ul-Belağa 3. hutbe

Nehc'ul Belağa 3. hutbe

Nehc'ul Belağa 13.hutbe

bayrağını göklerde dalgalandıran toprağa düşmüş erlere selam olsun."

Hız.Ali (a. s)'ın bu sözleri üzerine orada bulunanlar büyük bir heyecana kapıldılar, sonunda suyu ele geçirince de bazıları Muaviye'nin ordusuna suyun kesilmesini teklif etti. Hız. Ali şöyle

buyurdu: "Hayır, onların susayarı, yaşlısı ve hastası var, suyu kesmeyin."

Tarihte eninde sonunda bir gün Müslümanlar harekete geçecektir.

Onlar Kur'an'a tabidirler. Aşağılanmayı asla kabul etmezler. Çok geçmeden satırları kandan, beyanı çocuk ve yetimlerin feryadından ve bayrağı al kanlara boyanan gömlektten ortaya çıkacak olan bir hutbeyle düşmanın kökü kazılacaktır. Eğer gerici devletlerin başları, gaflet uykusundan uyanmazsa La ilahe illallah diye feryat eden bir milyarı aşkın gayretli Müslümanın ayakları altında çiğnenir, serinde boğulur. Onlar bugün veya yarın kendine gelecek uyanacaktır. Batıla, "Bir at koşumu olsun sizlere mühlet vermeyeceğim." diyen İmam Hüseyin (a. s) ve yetmiş iki ashabından ilham alarak gericipleri de gaflet uykusundan uyandıracaktır.

Hüseyin (a. s) insanların ruhuna asla sönmeyecek bir şekilde adeta barut dökmüştür. Ben bütün aziz misafirlerden, yüce düşünürlerden, aziz halkımızdan, değerli öğrencilerden ve yazarlardan Nehc'ul Belağa'ya daha fazla önem vermelerini rica ediyorum. Nehc'ul Belağa Mısır müftüsü Muhammed Abduh'u öylesine bir sarstı ki bu kitabı okumaktan büyüldü ve bu kitabın Mısır okullarında okutulmasını resmen istedi. Bu kitap insanlara siyaset ve azamet yolunu öğretmektedir. İnsanları doğru yola sevk etmektedir. Halkı yönetirken yöneticilerin halkın yüreğine yerleşmelerini sağlamaktadır. Malik Eşter, Muhammed bin Ebi Bekir ve Osman bin Huneyf ile konuşmakta ve ihanet eden valilerine şöyle demektedir: "Sen bana göre ayak bağından daha aşağılıksın, zira ihanet ettin."

Zikar bölgesinde ise İbn-i Abbas'a şöyle demektedir: "Benim gözümde sizlere yöneticilik etmek senin gözünde hiç bir değeri olmayan şu ayakkabıdan daha düşük-tür.meğer ki bir hakkı dirilteyim veya bir batılı ortadan yok edeyim."

Halkı sınıflara ayırdığı bir konuşmasında da şöyle bu-yurmaktadır: "Bir grubu kapasitesiz kimselerdir, yöneti-ciliğe erince her türlü rezalet ve kötülükten çekinmezler. Bir grubu ise zahit görünümündedir ve bir makama erişmek için zühdünü bir tuzak gibi kullanmaktadır. Diğer bir

grubu ise tüm himmetleri ve gayretleri ölünceye dek insanlara kılavuzluk etmeye çalışan çok değerli kimselerdir."

Dünyayı buğday kabuğundan daha aşağılık görünüz. Bunu evvela kendinizde uygulayınız. Daha sonra yöneti-ciliği kabul ediniz.

Hz. Ali başka bir yerde şöyle buyurmaktadır: "Ben de saf bal ve buğday ekmeği ile yaşayabilirim. Ama benim böyle yaşarken şehrin diğer köşesinde doymak nedir bil-meyen birinin var olması doğru değildir. Zor günlerde in-sanların dertleriyle dertlenmek gerekir."

İşte bu bizim efendimiz ve mevlamız Ali (a. s)'dır. Allah'ım biz onun tozu olamayız, ama en azından yolun-daki tozları yüzümüze kondur. Allahım nuraniyetinin be-reketiyle kalbimizi hulus, ihlas, halka hizmet, bir milyar Müslümana ve iki üç milyar dünya mustaz'aflarına hizmet için hazırla.

Beni böylesine güzel dinlediğiniz için hepinize teşekkür ederim ve size verdiğim zahmet sebebiyle de affınıza sığınırım.

Allah'ın selamı Muhammed'e ve temiz Ehl-i Beyt'ine olsun. Amin